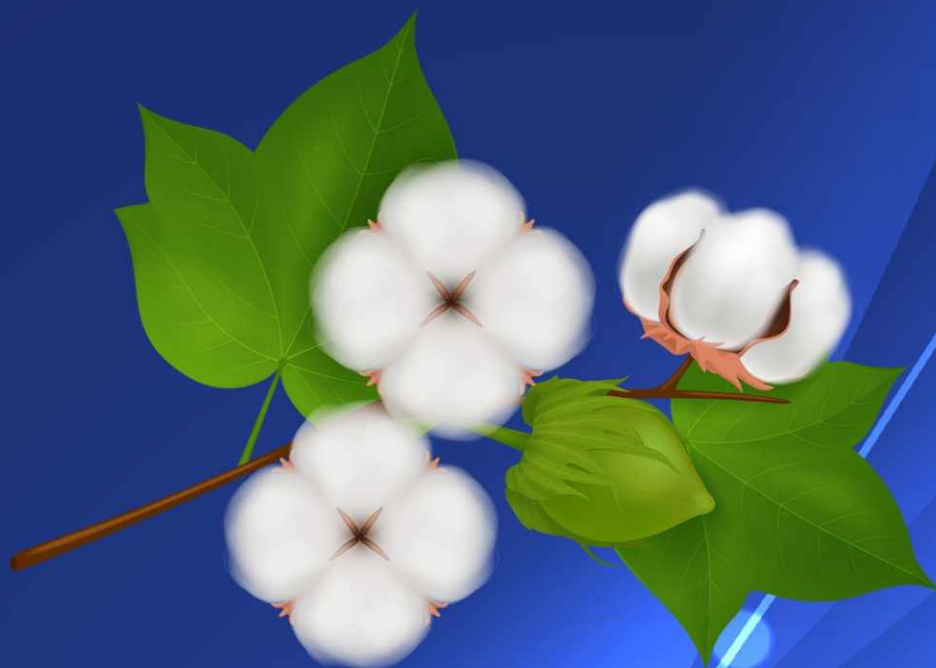

**ПАХТАЧИЛИККА
ИЛМИЙ-ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ:
НАЗАРИЙ ТАМОЙИЛЛАР
ВА АМАЛИЙ ЕЧИМЛАР**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ПАХТАЧИЛИК КЕНГАШИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ**

**ПАХТАЧИЛИККА ИЛМИЙ-
ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ:
НАЗАРИЙ ТАМОЙИЛЛАР ВА
АМАЛИЙ ЕЧИМЛАР**

Халқаро Пахта кунига бағишлаб ўтказилган
Илмий конференция иштирокчилари
маърузаларининг тезислари
ТЎПЛАМИ

2023 йил 6 октябрь

ТОШКЕНТ – 2023

N.X.HAKIMOVA, R.KURVANTAYEV

**MINERAL VA ORGANIK O‘G‘ITLARNING
SUG‘ORILADIGAN O‘TLOQI TUPROQLAR SHAROITIDA
G‘O‘ZA HOSILDORLIGIGA TA‘SIRI**

Buxoro davlat universiteti, Tuproqshunoslik va agrokimyoviy ITI

Respublikamiz paxtachligini rivojlantirishda tuproq unumdorligini oshirish, uning holatidan kelib chiqib qishloq xo‘jaligi yerlariga ishlov berish va agrotexnik tadbirlarni qo‘llash yo‘nalishida bir qancha ishlar olib borilmoqda va muayyan natijalarga erishilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasining 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasining uchinchi yo‘nalishi Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish, yuqori o‘shish sur‘atlarini ta‘minlash bo‘yicha belgilangan ustuvor vazifalarda «Qishloq xo‘jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo‘jaligining yillik o‘shishini kamida 5 foizga yetkazish» bo‘yicha muhim maqsad belgilab berilgan. Shundan kelib chiqib, tuproq unumdorligini oshirish, yer resurslaridan samarali foydalanish va ilg‘or agrotexnik tadbirlarni ishlab chiqish, paxta hosildorligini ilmiy asoslangan holda oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shofirkon tumanida keng tarqalgan turli darajada sho‘rlangan va turli sug‘orish davriyligiga ega bo‘lgan va tuproq xossa xususiyatlari bilan farq qiladigan sug‘oriladigan o‘tloqi tuproqlarning unumdorlik darajasini ko‘tarish maqsadida turli me‘yorda organik va mineral o‘g‘itlardan foydalanib tajribalar olib borildi.

Zarafshon daryosining quyi oqimida tarqalgan eskidan sug‘oriladigan o‘tloqi tuproqlarda organik va mineral o‘g‘itlarni ta‘sirini o‘rganish maqsadida dala tajribalari tadqiqot obyekti sifatida Zarafshon daryosi quyi oqimida shakllangan eskidan sug‘oriladigan o‘tloqi allyuvial tuproqlar tanlab olingan.

Dala tajribalari 4 ta variantda va 4 ta qaytariqlarda amalga oshirildi. Bo'lakchalar o'lchami quyidagicha: egat uzunligi $L = 100$ m egatlar orasidagi masofa tuproqning mexanik tarkibiga asosan olingan bo'lib, $a=0,6$ m (yengil qumoqli tuproq), $a=0,9$ m (o'rta va og'ir qumoqli tuproq), qatorlar soni 8 ta, shundan 4 tasi hisobiy qatorlar, qolgani himoya qatorlari, u holda yengil qumoqli tuproqda bitta variant maydoni $8 \times 0,6 \times 100 = 480$ m², bir qaytarilish maydoni $480 \times 4 = 1920$ m², umumiy tajriba maydoni $1920 \times 4 = 7680$ m² yoki 0,768 gektarni tashkil etadi. Quyidagi sxema asosida dala tajribasi qo'yilgan: 1. Nazorat (o'g'itsiz), 2. $N_{250} P_{150} K_{100}$, 3. Go'ng 20 t/ga, 4. Go'ng 30 t/ga, 5. $N_{150} P_{75} K_{50} +$ Go'ng 20 t/ga, 6. $N_{120} P_{60} K_{50} +$ Go'ng 30 t/ga.

Dala tajribalarida mahalliy o'g'itlardan go'ngni 2 xil me'yorda va mineral o'g'itlar bilan birgalikda o'rtacha sho'rlangan tuproqlarda qo'llanilgan. G'o'zaning Buxoro-10 navi ekilgan.

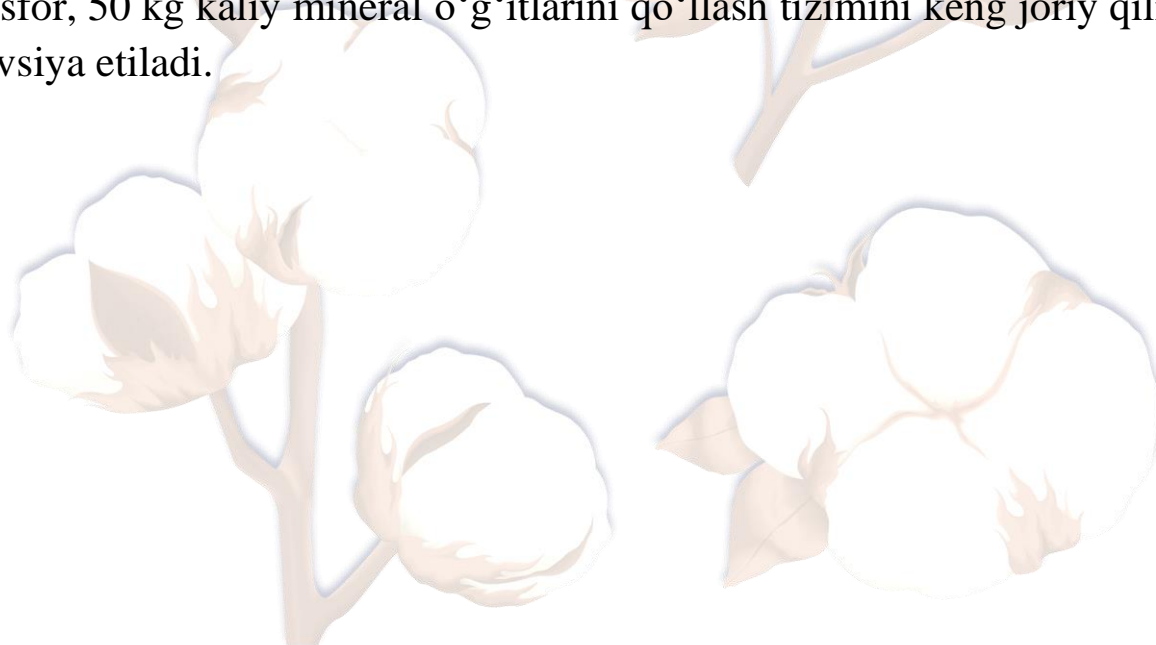
Olib borilgan ilmiy tadqiqotlar g'o'za bilan olib borilgan tajriba dalalarida tuproq hajm og'irligi organik o'g'itlar ta'sirida xlor ioni va quruq qoldiq miqdor, sezilarli darajada bo'lmasada, oz miqdorda o'zgarganligi kuzatildi.

G'o'za dalasidagi ko'chat qalinligini 1-variantda tajriba yillari bo'yicha o'rtacha gektariga: 1-iyun holatida 94,7-96,1 va terimdan oldin 91,1-92,2 ming dona, cheklangan dala nam sig'imiga nisbatan sug'orish oldi tuproq namligi 70-70-60% bo'lgan 2-variantda: 1-iyun holatida 92,9-94,0 ming dona va terimdan oldin 90,3-91,3 ming dona, cheklangan dala nam sig'imiga nisbatan sug'orish oldi tuproq namligi 70-80-60% bo'lgan 3-variantda 1-iyun holatida 94,5-95,5 ming dona va terimdan oldin 93,6-94,1 ming dona hamda cheklangan dala nam sig'imiga nisbatan sug'orish oldi tuproq namligi 70-80-60% (sug'orish me'yori 30 foizga oshirilgan) 4-variantda har gektarida 1-iyun holatida 94,2-95,3 ming dona va terimdan oldin 91,7-92,6 ming dona ko'chat bo'lgan. 5-variantda har gektarida 1-iyun holatida 94,2-95,3 ming dona va terimdan oldin 91,7-92,6 ming dona ko'chat bo'lgan. 6-variantda har gektarida 1-iyun holatida 94,2-95,3 ming dona va terimdan oldin 91,7-92,6 ming dona ko'chatni tashkil qildi.

Tajriba dala variantlari bo'yicha o'rtacha 3 yillik (2018-2020 yy.) tahlil qilinganda, 1 variant ishlab chiqarishga nisbatan hosildorlik har gektariga 2,8 sentnerga, 2-variantda 3,3 sentnerga, 3-variantda 4,8 sentnerga oshgan. Xatolik tajriba dalalar bo'yicha 1,8 - 2,3% bo'lganligi aniqlandi.

Tajriba dalalarning variantlaridan olingan g'o'za hosildoriga Microsoft Exsel dasturida matematik-statistik tahlil qilindi. Har bir tajriba dalasi bo'yicha variantlardan olingan hosildorlikning yillar va variantlar bo'yicha o'rtacha qiymati hisoblab chiqildi. Bu orqali ishlab chiqarish nazoratiga nisbatan oshishi (kamayishi) holatlari aniqlandi.

Tajriba dala variantlari bo'yicha olingan 3 yillik (2018-2020 yy.) natijalarning o'rtacha ko'rsatishicha, 1 variant dalada ishlab chiqarishga nisbatan hosildorlik har gektariga 2,8 sentnerga, 2-variantda: 3,3 sentnerga, 3-variantda: 4,8 sentnerga oshgan. Qishloq xo'jalik ekinlarini navbatlab ekish va organik o'g'itni gektariga 20 t/ga 150 kg-azot, 75 kg fosfor, 50 kg kaliy va 30 tonna go'ng qo'llanilganda 120 kg azot, 60 kg fosfor, 50 kg kaliy mineral o'g'itlarini qo'llash tizimini keng joriy qilish tavsiya etiladi.

МУНДАРИЖА

Сўз боши	3
I БОБ. ПАХТА ЕТИШТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН АГРОТЕХНОЛОГИЯЛАРИ	
Г.Ж.Қутлиева, Б.И.Тураева, Х.Ф. Камолова. Ўзбекистон пахтачилигида сут ачитувчи бактерияларни биостимуляторлар сифатида қўллаш истиқболлари.....	6
С.Т.Негматова, Б.М.Халиков. Ўрта толали ғўза навларини парваришlashда пахта ҳосилига агротехник тадбирларнинг таъсири	10
Sh.S.Kozubayev, D.I.Rasulov, N.D.Abduraxmanova, G.Q.Abduvaxidov. G'о'za urug'larining sifatini aniqlashda tetrazol usulini ahamiyati	13
Б.А.Сирожидинов, Ғ.Ш.Ғуломов. Истиқболли «Ғалаба» нави	16
Х.Эгамов, А.Қосимов, И.Абдурахмонов, Ш.Бахрамов, А.Ўзганбоев. Ғўза зараркунандаларига бардошли тизмалар яратишнинг натижалари.....	19
Н.Н.Қаландаров. Суғориладиган типик бўз тупроқларда олиб борилган тадқиқот натижалари.....	21
N.X.Nakimova, R.Kurvantayev. Mineral va organik o'g'itlarning sug'oriladigan o'tloqi tuproqlar sharoitida g'о'za hosildorligiga ta'siri	23
Н.Ю.Абдурахмонов, Ў.Т.Собитов, Қ.Д.Қурдашев. Гипсли тупроқларда пахта ҳосилдорлигини оширишда чуқур юмшатишнинг аҳамияти	26
Ш.С. Козубаев, Г.К.Абдувоҳидов. Состояние и пути улучшения семеноводства хлопчатника	29
Ж.У. Абдуллаев. Сидератлар пахтачилиқда сув тежайдими ?. 32	
А.Р. Матякупов, Ж.М.Кўзиев. Очтусли бўз тупроқлар шароитида ғўзани ўсиб-риожланиши ва ҳосилдорлиги.....	35
А.Х. Холиқулов, Ж.М. Кўзиев, А.А.Каримбердиева. Ғўза ҳосилдорлигига минерал ўғитларнинг таъсири	37

ISBN 978-9910-735-78-3

9 789910 735783